

Ekonomikas ministrija

**1.2.2.specifiskā atbalsta mērķa
„Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos”**

1.2.2.1.pasākuma

**“Atbalsts nodarbināto apmācībām” un 1.2.2.3.pasākuma
„Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī
apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti”**

SĀKOTNĒJAIS NOVĒRTĒJUMS

Rīga, 2015

Saturs

SAĪSINĀJUMI.....	3
1. Esošās sociāli ekonomiskās situācijas apraksts.....	4
1.1. Makroekonomiskās situācijas raksturojums.....	4
1.2. Darba tirgus situācija un prognozes	5
1.3. Inovācijas attīstība.....	6
1.4. Sasaiste ar politikas plānošanas dokumentiem.....	7
2. 2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoto nodarbināto apmācību aktivitāšu izvērtējums	9
2.1. Īstenoto nodarbināto apmācību aktivitāšu apraksts.....	9
2.2. Īstenoto nodarbināto apmācību aktivitāšu rezultāti un to izvērtējums	11
2.3. Apakšaktivitātes otrās kārtas izvērtējuma secinājumi un priekšlikumi.....	13
2.4. Apakšaktivitātes trešās kārtas izvērtējuma secinājumi un priekšlikumi	15
3. Nodarbināto apmācību ieviešanas nosacījumi	18
<u>3.1. 1.2.2.1. pasākums „Atbalsts nodarbināto apmācībām”</u>	<u>18</u>
<u>3.2. 1.2.2.3. pasākums „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti”</u>	<u>20</u>
4. SAM ietekmes novērtēšanai nepieciešamo datu noteikšana iekļaušanai MK noteikumos par SAM īstenošanu.....	25
5. Pasākuma sinerģija ar citām ES fondu ietvaros finansētajām aktivitātēm	27

SAĪSINĀJUMI

DP	Darbības programma “Cilvēkresursi un nodarbinātība” 2007.-2013.gadam
DPP	Darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājums
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
FM	Finanšu ministrija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LDTA	Latvijas Datortehnoloģiju asociācija
LETERA	Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācija
LAA	Latvijas Auto Asociācija
LIA	Latvijas Interneta asociācija
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LAKIFA	Latvijas Ķīmijas un farmācijas uzņēmēju asociācija
LIKTA	Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija
LKF	Latvijas Kokrūpniecības federācija’
LLA	Latvijas Loģistikas asociācija
LLDRA	Latvijas Logu un durvju ražotāju asociācija
LPUA	Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācija
LPUF	Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija
LVRA	Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācija
LM	Labklājības ministrija
MASOC	Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības asociācija
MK	Ministru kabinets
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VIS	Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma
VRUA	Vieglās rūpniecības uzņēmumu asociācija
ZTAI	Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

1. Esošās sociāli ekonomiskās situācijas apraksts

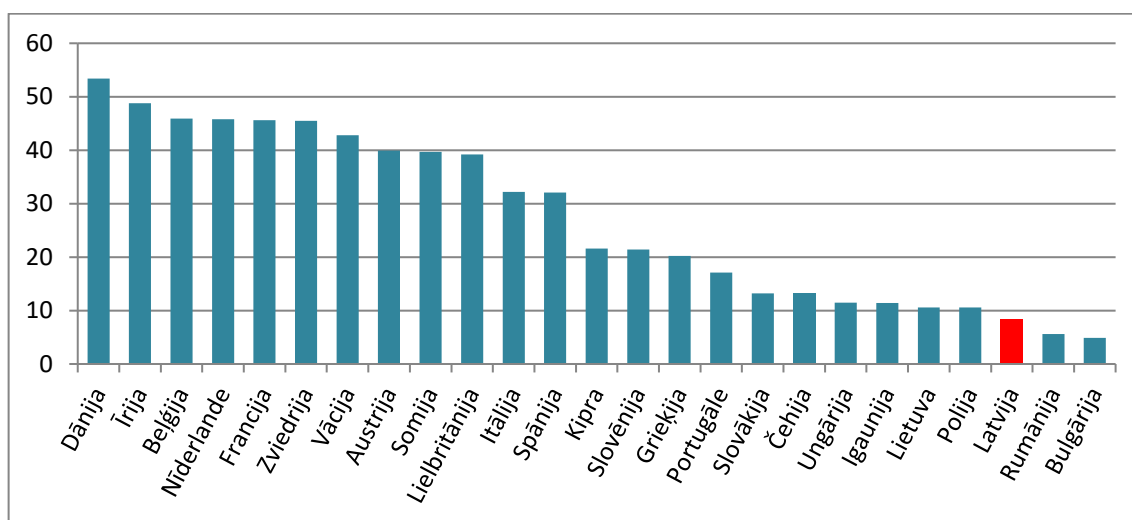
1.1. Makroekonomiskās situācijas raksturojums

Laika posmā no 2001. līdz 2008.gadam Latvijā bija vērojama strauja ekonomiskā attīstība, kas balstījās uz būtisku privātā patēriņa un investīciju pieaugumu un nozīmīgu ārējā kapitāla ieplūdi. Šajā periodā IKP pieaugums valstī veidoja vidēji 8,8% gadā. 2008.–2010. gadā globālās finanšu un ekonomiskās krīzes ietekmē valstī iestājās viena no dziļākajām recesijām ES. IKP visstraujāk saruka 2009.gadā, samazinoties gandrīz par 18% un tādējādi atstājot būtisku iespaidu uz tautsaimniecību, kurā strauji samazinājās darbavietu skaits un palielinājās bezdarbs, kā arī pieauga finansiālā un sociālā nenoteiktība.

Pēc nepārtrauktas septiņu ceturkšņu ekonomiskās lejupslīdes 2009.gada 4.ceturksnī ekonomikā atsākās izaugsme un 2010.gadā bija vērojams pakāpenisks IKP pieaugums. Tomēr, ņemot vērā, ka izaugsme atsākās no ļoti zema punkta, 2010.gadā IKP bija par 0,3% mazāks nekā gadu iepriekš. Savukārt 2012.gadā IKP par 5,6% pārsniedza 2011.gada līmeni – tas bija viens no straujākajiem pieaugumiem ES. Atbilstoši CSP apkopotajiem sezonāli neizlīdzinātajiem datiem 2012.gadā pozitīvā tendence turpinājās. 2014.gadā, salīdzinājumā ar 2013.gadu, IKP salīdzināmajās cenās palielinājies par 2,4%¹.

Ekonomisko izaugsmi galvenokārt ir veicinājis eksporta pieaugums, tā rezultātā Latvijas ekonomiskā struktūra ir kļuvusi sabalansētāka, tik lielā mērā vairs nebalstoties uz iekšzemes patēriņu. Pozitīvas tendences vērojamas arī iekšējā tirgū, ko nosaka ne vien ienākumu pieaugums no eksporta, bet arī nodarbinātības pieaugums un pakāpenisks darba samaksas kāpums.

Latvijas konkurētspēju lielā mērā ir veicinājis salīdzinoši lēts darbaspēks un zemas vispārējās izmaksas. Tomēr, pastāvot brīvai darbaspēka kustībai, zemu algu līmeni nav iespējams uzturēt ilgstoši. Tā vietā konkurētspējai ir jābalstās uz pieaugošu darba ražīgumu. Pirmskrīzes periodā reālā darba samaksa pārsniedza darba ražīguma pieauguma tempus, kā rezultātā mazinājās tautsaimniecības ārējā konkurētspēja. Kopš 2009.gada darba ražīguma rādītāji uzlabojas. Vienlaikus 2014.gadā Latvija vēl joprojām ieņēma vienu no pēdējām vietām ES darbaspēka produktivitātē. ES dalībvalstu vidējais rādītājs ir 32 euro uz vienu nostrādāto stundu, kamēr Latvijā tas ir bijis 8,4 euro (sk. attēlu Nr.1).

Attēls Nr.1- Darba spēka produktivitāte uz vienu nostrādāto stundu ES dalībvalstīs 2013.gadā², euro.

¹ CSP dati: <http://www.csb.gov.lv/notikumi/2014-gada-iekszemes-kopprodukts-palielinajies-par-24-41014.html>

² EUROSTAT dati, skatīts 2015.gada martā:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec310&plugin=1>

Atjaunojoties ekonomikas izaugsmei pēc dziļās krīzes, Latvijas lielākās eksporta nozares - apstrādes rūpniecības - pieauguma tempi bija krietni straujāki nekā kopējā tautsaimniecības izaugsme. Pēckrīzes gados apstrādes rūpniecība bija galvenais tautsaimniecības izaugsmes virzītājs. No 2009.gada līdz 2012.gada beigām ražošanas apjomi apstrādes rūpniecībā pieauga par 24%. Apstrādes rūpniecībai bija nozīmīgs pieaugums jaunu darbavietu radīšanā tautsaimniecībā – 2011. un 2012.gadā nozare nodrošināja gandrīz piektdaļu no visām jaunajām darbavietām. Eksporta īpatsvars šīs nozares produkcijas realizācijā vidēji ir 62%. Tomēr apstrādes rūpniecības īpatsvars Latvijas tautsaimniecības kopējā pievienotajā vērtībā salīdzinājumā ar Eiropas valstu vidējo rādītāju ir relatīvi zems, nozare 2014.gadā veidoja 12,2% pievienotās vērtības no kopējās tautsaimniecības struktūras.

Lai veicinātu arī turpmāku apstrādes rūpniecības nozares ilgtermiņu attīstību nepieciešams risināt darbaspēka problēmu, jo arvien vairāk apstrādes rūpniecības apakšnozaru pārstāvju sastopas ar atbilstošu darbinieku trūkumu viņu zināšanu, spēju un pieredzes ziņā. Nodarbināto apmācību programma būtu viens no instrumentiem, kā veicināt esošā darbaspēka kvalifikācijas celšanu un pārkvalifikāciju, tādejādi sekmējot darba ražīgumu un veicinot uzņēmumu konkurētspēju.

1.2. Darba tirgus situācija un prognozes

Nodarbinātības iespējas ir cieši saistītas ar vispārējo ekonomisko situāciju un uzņēmējdarbības attīstību valstī. Ekonomiskā krīze būtiski ietekmēja darbaspēka pieprasījumu. Kopš 2011.gada, pieaugot ekonomiskai aktivitātei, visās tautsaimniecības nozarēs, izņemot lauksaimniecībā, nodarbināto skaits pieaug, tomēr to skaits ievērojami atpaliek no pirmskrīzes līmeņa. 2014.gadā vecumgrupā no 15 līdz 74 gadiem bija 982,8 tūkst. ekonomiski aktīvie iedzīvotāji (49,1% no visiem iedzīvotājiem), ko veidoja 882,1 tūkst. nodarbinātie (89,7% no ekonomiski aktīvajiem) un 100,7 tūkst. darba meklētāju (11,3% no ekonomiski aktīvajiem)³.

Saskaņā ar EM sagatavoto Informatīvo ziņojumu par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm iekļauto Tautsaimniecības attīstības scenāriju, IKP pieauguma tempi sagaidāmi salīdzinoši strauji, tomēr pieprasījums pēc darbaspēka vidējā termiņā augs mēreni, jo izaugsmei, galvenokārt, jābalstās uz produktivitātes pieaugumu. Galvenokārt tas attiecas uz apstrādes rūpniecību, kas darbojas atvērtos preču un pakalpojumu tirgos, kur izšķiroša nozīme ir konkurētspējai. Gandrīz 2/3 no visa darbaspēka pieprasījuma pieauguma līdz 2020.gadam veidos trīs nozares – apstrādes rūpniecība, tirdzniecība un komercpakalpojumi. Apstrādes rūpniecībā, strauji augot ražošanas apjomiem, palielināsies arī pieprasījums pēc darbaspēka. Tomēr, lai vidējā un ilgtermiņā nozare būtu konkurētspējīga, vairāk nekā 3/4 no kopējā nozares pieauguma ir jānodrošina produktivitātes kāpumam – tehnoloģiju pārnesei ražošanā, pētniecības attīstīšanai, inovācijai un darbinieku kvalifikācijas un prasmju celšanai.

Ņemot vērā tautsaimniecības pārstrukturizāciju vidējā un ilgtermiņā, sagaidāmas izmaiņas arī darbaspēka pieprasījumā pa profesiju grupām. Aizvien straujāk pieaugs pieprasījums pēc augstas kvalifikācijas speciālistiem. To pamatā noteiks pieprasījuma pieaugums pēc darbaspēka apstrādes rūpniecībā un pakalpojumos. Sagaidāms, ka profesiju griezumā vidējā termiņā pieprasījums palielināsies pēc zinātnes un inženierzinātņu speciālistiem, kā arī IKT jomas speciālistiem.

Vidējā termiņā augs arī pieprasījums pēc vidējās kvalifikācijas profesiju speciālistiem, galvenokārt apstrādes rūpniecībā. Kā būtiskākās profesijas pēc kurām pieaugs pieprasījums ir jāmin elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki, kā arī pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki.

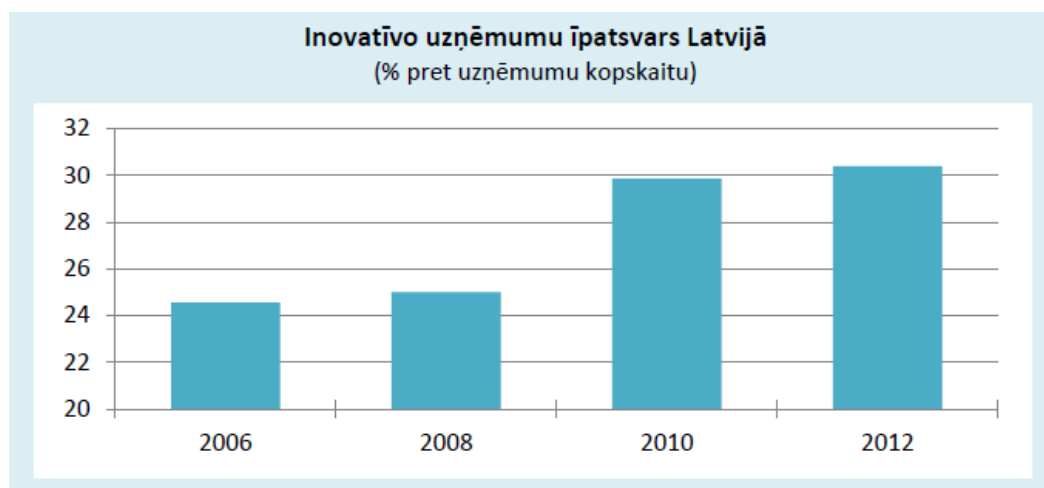
Atbilstoši darba tirgus vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, ir identificētas galvenās darba tirgus disproporcijas, kur viena no nozīmīgākajām ir neatbilstība starp augstākās un profesionālās

³ CSP dati: <http://www.csb.gov.lv/dati/ekonomiski-aktivo-iedzivotaju-skaitis-pec-dzimuma-30189.html>
<http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/nodarbinatiba-un-bezdarbs-galvenie-raditaji-30263.html>

izglītības piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu. Izmaiņas formālā izglītībā atstāj relatīvi mazu ietekmi uz īstermiņa un vidēja termiņa problēmām, tāpēc **profesionālās kvalitātes uzlabošanai un darba tirgus disproporciju mazināšanai nozīmīga loma ir efektīvai pieaugušo apmācību tālākizglītības sistēmai, tajā skaitā nodarbināto apmācībām un prasmju pilnveidošanai atbilstoši komersantu attīstības vajadzībām.**

1.3. Inovācijas attīstība

Latvijas uzņēmumi līdz šim galvenokārt ir izmantojuši tādas konkurences priekšrocības, kuru pamatā ir zemākas darbaspēka izmaksas nevis inovācija. Saskaņā ar CSP pēdējā veiktā inovācijas apsekojuma datiem, laika posmā no 2010. līdz 2012.gadam vidēji tikai 30,4% no Latvijas uzņēmumiem (ES vidēji 52%) bija inovatīvi. Inovatīvo uzņēmumu nodarbināto skaits 2012.gadā bija 128 332 jeb 52,4% no kopējā apsekojumā ietvertu nozaru strādājošo skaita. Uzņēmējdarbības sektora izdevumi pētniecībai un attīstībai 2013.gadā bija 24,3 milj. EUR jeb 24% no kopējām investīcijām P&A (ES vidēji 54,9%, 2011.gada dati). Latvijas tautsaimniecības struktūru galvenokārt veido mazie un vidējie uzņēmumi, kuriem ir ierobežoti gan cilvēkresursi, gan pašu finanšu resursi pētniecības un inovācijas attīstībai un ieviešanai, kā arī ierobežotas iespējas piesaistīt finansējumu augstā tehnoloģiskā un biznesa riska dēļ. Vērtējot CSP veikto inovācijas apsekojumu par 2010.-2012.gadu, secināms, ka Latvijā konkrētajā pārskata periodā ir pieaudzis inovācijas jomā aktīvo uzņēmumu skaits, kas veido 30,4% no visiem uzņēmumiem, salīdzinājumā ar 29,9% inovatīvi aktīviem uzņēmumiem 2008.-2010. gada pārskata periodā (skatīt attēlu Nr.2).

Attēls Nr.2 – Inovatīvo uzņēmumu īpatsvars Latvijā

Jāatzīmē, ka no 30,4% inovācijas jomā aktīvajiem uzņēmumiem 64% uzņēmumu bija ieviesuši tehnoloģiskās inovācijas (produktu un procesu inovācijas), savukārt 36% no visiem inovatīvajiem uzņēmumiem ieviesuši netehnoloģiskās inovācijas (tirgdarbības vai organizatorisko inovācija). Inovācijas apsekojuma laikā komersanti kā nākamos galvenos ierobežojošos faktorus inovāciju īstenošanai pēc nepietiekamiem finanšu resursiem min kvalificēta darba spēka trūkumu, nepietiekamas zināšanas par jaunākajām tehnoloģijām un jauniem tirgiem, kā arī grūtības atrast sadarbības partnerus inovācijas ieviešanai.

Minēto ierobežojumu mazināšanai nepieciešama darbinieku apmācība un prasmju pilnveidošana gan tehnoloģisko, gan netehnoloģisko inovāciju ieviešanai, gan atbalsts jaunu augstas kvalifikācijas darbinieku piesaistei. Tādēļ 1.2.2.1.pasākuma un 1.2.2.3.pasākuma mērķis ir nodrošināt iespēju komersantu darbiniekiem iesaistīties apmācībās, kuru ietvaros apmācāmie iegūtu nepieciešamās specifiskās zināšanas un prasmes darbam ar jaunākajam ražošanas tehnoloģijām un metodēm, kā arī iegūt prasmes jaunu vai būtiski uzlabotu produktu un pakalpojumu vai netehnoloģisko inovāciju (jaunas organizatoriskās metodes, jaunas vai

būtiski uzlabotas ražošanas vai piegādes metodes, jaunas mārketinga metodes) attīstīšanai uzņēmumā, tādējādi sniedzot ieguldījumu uzņēmuma inovācijas spējas palielināšanā, produktivitātē un konkurētspējas priekšrocību radīšanā.

1.4. Sasaiste ar politikas plānošanas dokumentiem

Latvijas tautsaimniecības strukturpolitikas galvenie mērķi un virzieni līdz 2020.gadam ir noteikti vairākos politikas plānošanas dokumentos: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā „Latvija 2030”, Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam, Latvijas nacionālā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai un Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņēs 2013.-2020.gadam. Iepriekš minētajos politikas plānošanas dokumentos izvirzīto mērķu sekmīga sasniegšana saistīta ar noteiktām strukturālām izmaiņām tautsaimniecības resursu izvietojumā par labu:

- preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai;
- uz eksportu vērstām nozarēm;
- lielākiem ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, inovācijā un IKT.

Latvijas Nacionālās industriālās politikas uzmanības centrā ir uz eksportu vērsto nozaru attīstība un tautsaimniecības struktūras maiņa par labu šīm nozarēm. Šai politikai jānodrošina uz ārējo pieprasījumu orientētu nozaru konkurētspējas un eksporta ienesīguma palielināšana, tādējādi veicinot valsts kopējo ienākumu pieaugumu. Latvijas apstrādes rūpniecības struktūrā izteikti dominē zemas un vidēji zemas pievienotās vērtības nozares. Tas nozīmē, ka Latvijas apstrādes rūpniecības ilgtspējīgai attīstībai ir nepieciešams diversificēt apstrādes rūpniecību un panākt straujāku vidēji augsto un augsto tehnoloģiju nozaru attīstību, kā arī sekmēt augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanu tradicionālajās tautsaimniecības nozarēs. Latvijas nacionālās industriālās politikas viens no rīcības virzieniem paredz sekmēt nodarbināto prasmju pilnveidošanu, jo īpaši apstrādes rūpniecības nozarē, lai veicinātu inovāciju ieviešanu viedās specializācijas jomās un darba ražīguma pieaugumu. Tāpat nepieciešama nodarbināto prasmju pilnveidošana pārējās ārējo pieprasījumu orientētās nozarēs, jo īpaši, lai sekmētu netehnoloģisko inovāciju un efektīvāku IKT risinājumu ieviešanu.

Savukārt saskaņā ar Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādņēm 2014-2020.gadam (ZTAI) kā Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas mērķis noteikts - palielināt inovācijas kapacitāti, kā arī veidot inovācijas sistēmu, kas veicina un atbalsta tehnoloģisko progresu tautsaimniecībā. Darbinieku apmācības ir vērstas uz to, lai sekmētu ZTAI 1.-5. izaugsmes prioritāšu īstenošanu, kas paredz efektīvāku pirmapstrādes produktu izmantošanu augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanai, jaunu materiālu un tehnoloģiju radīšanu un pielietošanas dažādošanu, ražošanas procesu optimizāciju, tehnoloģisko jauninājumu ieviešanu, energoefektivitātes paaugstināšanu, modernas un mūsdienu prasībām atbilstošas IKT sistēmas attīstību u.c., kā arī veicina uzņēmējdarbības atklājuma principa nodrošināšanu potenciālajās konkurētspējīgās nišās. Jāuzsver, ka zināšanas un tehnoloģijas, kas tiks radītas un izstrādātas kādā no noteiktajām piecām viedās specializācijas jomām (Zināšanu ietilpīga bioekonomika, Biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas, Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas, Viedā enerģētika, Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas) potenciāli var izmantot jebkurā tautsaimniecības nozarē. Tomēr, lai komersanti spētu efektīvi pārnest un ieviest jaunradītās zināšanas un tehnoloģijas ir nepieciešami atbilstošas kvalifikācijas darbinieki un nozīmīgi ir sekmēt regulāru prasmju pilnveidošanu atbilstoši jaunākajām tehnoloģiju attīstības tendencēm.

Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam secināts, ka nepietiekams e-prasmju līmenis uzņēmēju un iedzīvotāju vidū darbojas kā šķērslis ekonomikas izaugsmei, konkurētspējai un nodarbinātībai Latvijā un ES kopumā. Saskaņā ar ES pētījumu⁴ sagaidāms, ka 2015.gadā 90% visu darbavietu ikvienā nozarē pieprasīs tehniskās iemaņas, t.sk.

⁴ IDC White Paper Post Crisis: e-Skills are needed to drive Europe's innovation society, 2009.
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/idc_wp_november_2009_en.pdf

e-prasmes. Tajā pašā laikā tikai 27% ES iedzīvotāju ir augsta līmeņa IKT prasmes un 25% – vidēja līmeņa prasmes (Latvijā attiecīgi 31% un 30%⁵). Tikai 53% no Eiropā strādājošiem iedzīvotājiem uzskata, ka viņu IKT prasmes ir pietiekamas darba tirgus vajadzībām⁶. Tāpat Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņēs tiek uzsvērts, ka nepieciešams turpināt īstenot atbalsta aktivitātes, kas vērstas uz nodarbināto prasmju pilnveidošanu gan IKT profesionāļiem, gan dažādu nozaru mazo un vidējo uzņēmēju darbiniekiem, lai motivētu tos ieviest un izmantot jaunus IKT runājumus savā saimnieciskajā darbībā, kas palīdzētu būtiski uzlabo to darba efektivitāti un izaugsmi.

⁵ Eurostat datu bāze

⁶ Digital Agenda Scoreboard 2012 https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KKAH12001ENN-PDFWEB_1.pdf

2. 2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoto nodarbināto apmācību aktivitāšu izvērtējums

2.1. Īstenoto nodarbināto apmācību aktivitāšu apraksts

ES fondu 2007. – 2013.gada plānošanas periodā nodarbināto apmācības tika īstenotas DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.3.prioritātē, 1.3.1.pasākumā “Nodarbinātība”. Šajā pasākumā ietverta 1.3.1.1.aktivitāte, kuras mērķis noteikts kā “Darbaspējas vecuma iedzīvotāju konkurētspējas paaugstināšana darba tirgū, t.sk., nodarbināto pārkvalifikācija un aktīvie nodarbinātības pasākumi”⁷ un tajā iekļautas piecas apakšaktivitātes, no kurām tikai divas tiešā veidā saistītas ar nodarbināto personu apmācībām. Tās ir 1.3.1.1.1.apakšaktivitāte “Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām” un 1.3.1.1.4.apakšaktivitāte “Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts komersantu individuāli organizētām apmācībām”. Pēdējā no minētajām aktivitātēm tika noslēgta jau 2010.gadā un izvērtējot rezultātus kā piemērotāks un efektīvāks veids nodarbināto apmācībām tika atzīta aktivitāte nodarbināto apmācībām partnerībā. 1.3.1.1.1.apakšaktivitāte “Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām” (turpmāk – Apakšaktivitāte).

Apakšaktivitātes ietvaros tika īstenotas trīs projektu iesniegumu atlases kārtas. Pirmās un otrās projektu iesniegumu atlases kārtas mērķis bija veicināt investīcijas cilvēkresursos un saimnieciskās darbības veicēju un biedrību (izņemot tādu biedrību, kas ir Latvijas darba devēju organizāciju apvienība un kam ir deleģētas tiesības darboties nacionālā līmenī) tiešo dalību tiem pieejamā darbaspēka kvalifikācijas celšanā, tādējādi sekmējot darba ražīgumu, veicinot darba tirgus un komercdarbības attīstību, kā arī ceļot ekonomikas konkurētspēju. Trešās projektu iesniegumu atlases kārtas mērķis bija celt mikro un mazo komersantu produktivitāti un darba efektivitāti, paaugstinot to darbinieku kvalifikāciju un prasmes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā, tādējādi nodrošinot komersanta konkurētspējas pieaugumu un veicinot tautsaimniecības attīstību. Detalizētāku informāciju par visu trīs kārtu pamatnosacījumiem skatīt tabulā Nr.1.

Tabula Nr. 1

Apakšaktivitātes kārtu pamatnosacījumi

Kritērijs	1.kārta	2.kārta	3.kārta
Projekta atlases veids	Atklāta projektu iesniegumu atlase	Atklāta projektu iesniegumu atlase	Ierobežota projektu iesniegumu atlase
Projekta iesniedzējs	Biedrības vai komersantu apvienības, kas apvieno vismaz piecus komersantus.	Darba devēju organizāciju apvienība, kuras Latvijā reģistrēto biedru kopējais apgrozījums pēdējā noslēgtā pārskata gadā ir pārsniedzis 100 miljonus <i>latu</i> (tiek ņemts vērā arī to saimnieciskās darbības veicēju apgrozījums, kas nav projekta iesniedzēja biedri, bet ir biedri kādā no organizācijām, kas ir projekta iesniedzēja biedri). Apvienība darbojas vismaz 3 gadus.	Biedrība, kura pārstāv saimnieciskās darbības veicējus informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju nozarēs un, kuras Latvijā reģistrēto biedru kopējais apgrozījums pēdējā noslēgtajā pārskata gadā ir pārsniedzis 100 miljonus <i>latu</i> (tiek ņemts vērā arī to

⁷ Darbības programmas "Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājums. Rīga: LR Finanšu ministrija. http://www.esfondi.lv/upload/04-kohezijas_politikas_nakotne/dpp/FMProg_IDPP_19062014.pdf.

			saimnieciskās darbības veicēju apgrozījums, kas nav projekta iesniedzēja biedri, bet ir biedri kādā no organizācijām, kas ir projekta iesniedzēja biedri)
Atbalsta gala saņēmēji	Komersanti	Komersanti, pašnodarbinātas personas	Sīkie (mikro) un mazie komersanti
Atbalstāmās darbības	<p>Vispārējās un speciālās apmācības.</p> <p>Ierobežojumi: Finansējumu nepiešķir apmācībām augstākās izglītības programmās, transportlīdzekļu vadītāja kursiem A1, A, B1, B, M kategorijas iegūšanai.</p>	<p>Vispārējām apmācībām un apmācībām pie darba devēja (apmācību ilgums nepārsniedz trīs mēnešus).</p> <p>Ierobežojumi: Valodu apmācības ir atbalstāmas līdz 20% no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām. Jānodrošina vismaz 100 nodarbināto apmācība. Komersants vai biedrība aktivitātes ietvaros var būt partneris vairākos projektos, bet nedrīkst apgūt vienus un tos pašus apmācību kursus vai vienu apmācību kursu dažādiem sagatavotības līmeņiem. Finansējumu nepiešķir apmācībām augstākās izglītības programmās un transportlīdzekļu vadītāja kursiem A1, A, B1, B un M kategorijas iegūšanai.</p>	<p>Sīko (mikro) un mazo komersantu apmācības informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā (tai skaitā elektroniskas apmācības veidā).</p> <p>Ierobežojumi: Finansējumu nepiešķir apmācībām augstākās izglītības programmās.</p>
Atbalsta intensitāte	<p>Maksimāli pieļaujamā atbalsta intensitāte vispārējām apmācībām 80% – maziem un vidējiem komersantiem; 60% – lieliem komersantiem. Speciālajām apmācībām 45% – maziem un vidējiem komersantiem, 35% – lieliem komersantiem. Valodu apmācībām – 50%.</p>	<p>Maksimāli pieļaujamā finansējuma intensitāte pašnodarbinātām personām, sīkajiem un mazajiem komersantiem – 80%, vidējiem komersantiem – 70%, lielajiem komersantiem – 60%, biedrībām – 60%. Finansējuma intensitāte izmaksām par apmācībām pie darba devēja – 100 %. Papildus 10%, ja apmācīti tiek nelabvēlīgākā situācijā esoši darbinieki..</p>	<p>Maksimāli pieļaujamā finansējuma intensitāte mikro, maziem un vidējiem komersantiem - 80% no projekta attiecināmo izmaksu kopsummas.</p>
Finansējuma apmērs	<p>Maksimālais finansējuma apjoms vienam projektam 250 000 latu, un uz vienu darbinieku nepārsniedz 6000 latu gadā.</p>	<p>Vienam projekta iesniegumam maksimāli pieļaujama finansējuma apmērs 2 015 651 lati.</p>	<p>Maksimālais finansējuma apmērs projektam noteikts 1 121 374 lati.</p>
Dalībnieku skaita nodrošināšana apmācībās	<p>Nav ierobežojuma</p>	<p>Neattiecināmas ir tādas izmaksas, kas saistītas ar tādām apmācībām, kurās apmācību pakalpojumu sniedzējs projekta īstenošanas laikā apmāca mazāk nekā trīs saimnieciskās darbības veicēju darbiniekus.</p>	<p>Nav ierobežojuma</p>

Apakšaktivitātes īstenošanas atbildīgā iestāde ir EM, bet sadarbības iestāde – LIAA. Apakšaktivitātes ieviešanas modelis paredz, ka LIAA atklātā vai ierobežotā projektu iesniegumu atlasē atlasa biedrības vai komersantus, kas darbojas kā starpnieki un atbalsta punkts nozares komersantiem to apmācību vajadzību apzināšanā, koordinēšanā un nepieciešamo apmācību īstenošanā.

Pirmās kārtas ietvaros tika īstenoti 12 projekti par kopējo ESF finansējuma summu 2 404 711,35 milj. euro. Finansējuma saņēmēji - LETERA, Latvijas Informācijas tehnoloģiju klasteris, SIA "WT Terminal", SIA "A.A. Mežmalas", SIA "GroGlass", SIA "Tehprojekts", Transportbūvju inženieru asociācija, LIKTA, Latvijas Amatniecības kamera, LAKIFA, Ogres televīzija un LETERA.

Otrās kārtas ietvaros tiek īstenoti 16 projekti par kopējo ESF finansējuma summu 28 356 102,79 milj. euro. Finansējuma saņēmēji - LKF, LDĀ, VRUA, LLDRA, LIKTA, MASOC, LVRA, LETERA, LAKIFA, LPUF, LIA, LAA, LTRK, LPUA, LLA un LDDK.

Trešās kārtas ietvaros tiek īstenots viens projekts par kopējo ESF finansējuma summu 1 595 118,98 milj. euro. Finansējuma saņēmējs - LIKTA.

2.2. Īstenoto nodarbināto apmācību aktivitāšu rezultāti un to izvērtējums

Apakšaktivitātes sasniegto rezultātu izvērtēšanai EM sadarbībā ar LIAA 2014.gada beigās veica novērtējumu par otrās un trešās kārtas projektu sasniegtajiem rādītājiem. Savukārt FM sagatavoja izvērtējuma ziņojumu, kurā galvenokārt analizēta Apakšaktivitātes pirmās un otrās kārtas rezultāti. Apakšaktivitātes rezultāti par pirmo kārtu attiecas uz laika periodu no 2008.gada decembrim līdz 2010.gada decembrim, kad tika noslēgta pirmā kārtā. Rezultātu apkopošanā par otro kārtu ņemti vērā dati par laika periodu no 2010.gada beigām līdz 2013.gada decembrim un trešās kārtas rezultāti iegūti, ņemot vērā datus laika posmā no 2012.gada aprīļa līdz 2014.gada oktobrim. Jāuzsver, ka visi otrās un trešās kārtas projekti vēl atrodas īstenošanas stadijā un dati par sadarbības partneriem vēl tiek ievadīti un precizēti.

DPP kā iznākuma rādītājs noteikts apmācībās iesaistīto nodarbināto personu skaits, kam programmām noslēdzoties ir jāsasniedz - 28 400. Savukārt kā rezultāta rādītājs noteikts - apmācībās jāpiedalās 0,4% no kopējā saimnieciskās darbības veicēju skaita. Papildus Apakšaktivitātes trešajai kārtai ir noteikts uzraudzības rādītājs – 5000 apmācītas personas. Līdz 2013.gada beigām sasniegtie rādītāji atbilst Apakšaktivitātes ietvaros sasniedzamajiem uzraudzības rādītājiem, jo Apakšaktivitātes visu trīs kārtu ietvaros izvērtējuma periodā sasniegtais uzraudzības rādītājs - iesaistīto nodarbināto personu skaits (24 855 unikālo dalībnieku) veido 87% no kopējā Apakšaktivitātei noteiktā mērķa rādītāja. Savukārt atbalstīto komersantu īpatsvars no kopējā saimnieciskās darbības veicēju skaita Apakšaktivitātes ietvaros ir pārsniegts, jo izvērtējuma periodā iesaistītie 2251 komersanti veido 2,6% no kopējā komercsabiedrību skaita 2013.gadā⁸ (85 792).

Pirmajā kārtā projektu īstenojami bija piesaistījuši pavisam 120 komersantus, kā rezultātā tika apmācītas 2530 unikālās personas. Otrajā kārtā izvērtējuma periodā tika iesaistīti 1241 komersanti un rezultātā tika apmācītas 20170 unikālas personas. Trešajā kārtā izvērtējuma periodā apmācībās tika iesaistīti 890 komersanti, apmācīto darbinieku skaits bija 2155 unikālas personas. Kopumā trīs kārtu izvērtējuma periodā iesaistītās unikālās apmācītās personas (24 855) veido 3% no kopējā valstī nodarbināto iedzīvotāju skaita 2014.gadā (882,1 tūkst.).

Lielākā daļa jeb 74% atbalstu saņēmušo komersantu reģistrēti Rīgas plānošanas reģionā (skatīt tabulā Nr.2), kas atbilst komersantu sadalījumam Latvijā pa reģioniem, jo saskaņā ar CSP datiem 2013.gadā Rīgas plānošanas reģionā kopumā reģistrēti 75% no kopējā Latvijā reģistrēto komercsabiedrību skaita.

Tabula Nr.2

⁸ CSP dati: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzreg/uzreg_ikgad_01_skaitis/SR0011.px/?rxid=cdcb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

Programmas ietvaros iesaistīto komersantu reģionālais iedalījums

	1.kārta (dati uz 2010.g.decembri)		2.kārta (dati uz 2013.g. decembri)		3.kārta (dati uz 2014.gada oktobri)	
Plānošanas reģions	Komersantu skaits	% Iedalījums	Komersantu skaits	% Iedalījums	Komersantu skaits	% Iedalījums
Kurzeme	6	5%	130	10,5 %	67	7,6%
Latgale	5	4%	44	3,5 %	37	4,1%
Vidzeme	5	4%	148	12 %	96	10,8%
Zemgale	4	3%	95	7,6 %	40	4,5%
Rīga	100	83%	824	66,4 %	650	73,0%
KOPĀ	120	100%	1241	100%	890	100%

Lai izvērtētu Apakšaktivitātes otrās kārtas projektu rezultātā sasniegtos komersantu ietekmes rādītājus (darba ražīguma, apgrozījuma, darbinieku skaita, darbinieku atlīdzības izmaiņas) tika veikta projektos iesaistīto komersantu datu analīze. Datu analīzes vajadzībām tika apkopoti dati no LIAA un projektu īstenotājiem un pēc tam tika pieprasīta informācija no VID par otrajā kārtā iesaistīto komersantu ekonomiskajiem rādītājiem. Tā kā dati netika saņemti no vienas asociācijas, tad izvērtējums tika veikts ņemot vērā 15 asociāciju sniegtos datus. Salīdzinot atbalstīto komersantu 2013.gada datus pret 2010.gada datiem var novērot pozitīvas attīstības tendences atbalstīto uzņēmumu vidū. Nodarbināto skaits vidēji pieaudzis par 18%, apgrozījums pieaudzis par 26%, darba ražīgums pieaudzis par 6,6% un nodarbināto kopējo ienākumi vidēji pieauguši par 31%. Apmācību aktivitātes ietekme uz komersantu P&A un inovācijas izmaksām ir netieša, tomēr 26% apgrozījuma pieaugums netieši ietekmē arī komersantu P&A un inovācijas izmaksas un spējas absorbēt jaunākās tehnoloģijas un efektīvāk īstenot inovācijas pasākumus nākotnē.

Lai izvērtētu atbalsta ietekmi uz atbalstu saņēmušo komersantu darbības rādītājiem, FM veica pirmās un otrās kārtas atbalstīto komersantu saimnieciskās darbības rādītāju izvērtējumu⁹. Izvērtējuma ietvaros tika veikts arī otrās kārtas atbalstīto komersantu darbības rādītāju izmantojot Difference-in-difference (DID) metodi. Tās mērķis bija atbildēt uz jautājumu – vai interence rada efektu uzņēmumu produktivitātē un kopumā veicina to konkurētspēju. Tās pielietošanai tika izmantoti vidējie rādītāji pirms un pēc atbalsta saņemšanas. Metodes ietvaros tika salīdzinātas divas uzņēmumu grupas – pirmā bija atbalstu saņēmušie uzņēmumi, otrā bija atbalstu nesaņēmušie uzņēmumi (kontroles grupa). Uzņēmumi katrā grupā tika sagrupēti pa nozarēm. Jānorāda, ka DID novērtējums tika veikts, ņemot vērā ziņojuma sagatavošanas brīdī pieejamos datus. Veicot aprēķinus par uzņēmumu darbības rādītājiem (produktivitāte, saražotās preces ražošanas izmaksas uz vienu darbinieku; neto apgrozījums uz vienu darbinieku un vidējā neto alga) tika secināts, ka vairumā gadījumu otrās kārtas uzņēmumi daudz straujāk uzlabojuši savus rādītājus salīdzinājumā ar kontrolgrupu (uzņēmumi, kas nebija saņēmuši šāda veida atbalstu). Jānorāda, ka iegūtais pozitīvais novērtējums ir jāvērtē ļoti uzmanīgi, jo otrās kārtas apmācību projekti vēl tiek īstenoti.

⁹ Finanšu ministrijas izvērtējuma ziņojums par Darbības programmas "Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.3.1.1.1. apakšaktivitātes "Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai - Atbalsts partnerībās organizētām apmācībām"

2.3. Apakšaktivitātes otrās kārtas izvērtējuma secinājumi un priekšlikumi

Otrajā kārtā izvērtējuma periodā tika iesaistīti 1241 komersanti un apmācītas 20170 unikālas personas, kas veidoja 12% no apmācībās piedalījušos komersantu vidējā darbinieku skaita. Detalizētāks apmācīto darbinieku un iesaistīto komersantu sadalījums pa projektu īstenotājiem sniegts tabulā Nr.3.

Tabula Nr.3

Apakšaktivitātes otrās kārtas atbalstīto komersantu un apmācīto nodarbināto skaits

Projekta īstenotājs	Programmā iesaistīto komersantu skaits (līdz 2013.gada beigām)	Komersantos nodarbināto kopējais skaits (uz 2013.gada beigām)	Kopējais apmācīto darbinieku skaits (līdz 2013.gada beigām)	Unikālo apmācīto darbinieku skaits (līdz 2013.g.beigām)
LETERA	32	5224	1613	1048
LIKTA	39	9166	3140	1977
LAĶIFA	47	5837	2692	950
LKF	66	7206	3473	1500
LDTA	123	8918	3113	1500
LTRK	324	33707	4479	3020
VRUA	101	10466	2995	1200
LLDRA	135	13626	3381	1500
MASOC	82	10953	730	734
LVRA	46	6698	2279	1000
LPUF	39	10108	3233	1496
LIA	103	7708	1236	700
LAA	17	2127	2223	501
LPUA	28	1810	624	535
LLA	59	30736	2485	2056
LDDK	-	-	-	453
KOPĀ	1241	164290	37696	20170

Iesaistīto komersantu vidū gan pēc saņemtā finansējuma (71%), gan apmācībās piedalījušos dalībnieku (apmācību gadījumu skaits, kas ir lielāks nekā unikālo apmācīto skaits) skaita (74%) dominē vidējie un lieli komersanti, pie tam 20% (kopējais - 37696) no apmācībās iesaistīto dalībnieku skaita veido apmācītie no 10 komersantiem. Tas liecina par to, ka lieli un vidējie uzņēmumi daudz precīzāk spēj noteikt savu nodarbināto apmācību vajadzības un plānot darbības apmācību īstenošanai. Jāatzīmē, ka vismaz 18% no iesaistītajiem komersantiem apmācībās bija iesaistījuši tikai vienu darbinieku, nosūtot to tikai uz vienām apmācībām. Ņemot vērā, ka CSP dati uzrāda situāciju, ka uz 2013.gada beigām Latvijā kopējais ekonomiski aktīvo komersantu skaits bija ap 85 000, no kuriem lieli uzņēmumi sastādīja tikai 0,5%, vidējie – 2,5%, bet mazie un mikro uzņēmumi – 97%, programmas nosacījumus nepieciešams pilnveidot tā, lai veicinātu lielāku mazo komersantu iesaisti. Lai to nodrošinātu, nepieciešams samazināt atbalsta intensitāti lielajiem komersantiem, tādējādi veicinot mazo uzņēmumu iesaisti programmā, jo to finansiālās iespējas darbinieku apmācībai ir mazākas, bet potenciāls ietekmēt konkrētā uzņēmuma konkurētspēju ir lielāks, ņemot vērā, ka iespējams apmācīt lielāku proporciju no kopējā uzņēmuma darbinieku skaita.

Analizējot apmācību tēmu pieprasījumu tika secināts, ka vispieprasītākie apmācību kursi galvenokārt saistīti ar datorapmācībām (32%), turklāt ļoti dažādās sarežģītības pakāpēs –

sākot ar Windows uzstādīšanu un beidzot ar sarežģītu programmēšanas rīku apguvi. Otrs populārākais kursu temats bijis „Ražošanas inženierzinības un vadība” (19%) un trešais “Ražošana un pārstrāde” (15%), ko visbiežāk izmantoja metālapstrādē strādājošie komersanti. Pēc tam seko dažādas biznesa vadības un ar specifiskām tehnoloģijām saistītas apmācības. Jāatzīmē, ka skaidra apmācību jomu definēšana jau iesniedzot pieteikumu iesniegumu ierobežoja iespēju elastīgi papildināt attiecināmo apmācību kursu sarakstus, mainoties nozares attīstības tendencēm un vajadzībām. Pieredze liecina, ka nav efektīvi un iespējams precīzi prognozēt visas nozares komersantu apmācību vajadzības projektu iesniegumu sagatavošanas brīdī, tādēļ nepieciešams paredzēt elastīgu mehānismu kā finansējuma saņēmējs sadarbībā ar sadarbības iestādi un atbildīgo iestādi var saskaņot jaunas apmācību jomas, neveicot smagnējo un ilgo līguma grozīšanas procesu.

Projektu īstenotāji apmācību sniedzējus piesaistīja veicot iepirkumus un kā apmācību sniedzēji tika piesaistīti gan komersanti, kuru darbības joma ir dažādu apmācību sniegšana, gan nozaru speciālisti. Vairumā gadījumu apmācību sniedzēji bija privātie mācību centri vai dažādu jomu eksperti, jo augstākās un profesionālās izglītības iestādes tika piesaistītas retos gadījumos. Iespējams, ka tas izskaidrojams ar mācību iestāžu zemo ieinteresētību piedalīties finansējumu saņēmēju organizētajos iepirkumos vai nespēja izpildīt iepirkumu specifikācijas prasības. Pilnveidojot programmu nepieciešams izvērtēt iespēju prioritāri atbalstīt projektu iesniegumus, kuri ir apzinājuši profesionālās izglītības iestāžu un augstskolu iespējas piedāvāt nozarei nepieciešamās apmācības.

Vidējās apmācību attiecināmās izmaksas uz vienu apmācīto dalībnieku komersantam ir bijušas 1261 EUR, tomēr papildus analīze liecina, ka lielākā daļa jeb 81% gadījumu apmācību izmaksas komersantam uz vienu apmācāmo, ir bijušas zemākas par 1000 EUR (36% - līdz 500 EUR un 45% no 500 – 1000 EUR). Programmā būtu nepieciešams noteikt regulāru apmācību lietderības uzraudzību, lai nodrošinātu efektīvu ES fondu līdzekļu izmantošanu, salīdzinot apmācāmo atalgojumu pret apmācību izmaksām, vai apmācību izmaksas pret uzņēmuma gada apgrozījumu.

Apmācības pie darba devēja izmantojušas tikai divas no 16 asociācijām un salīdzinoši nelielā apjomā. Projektu īstenotāji un komersanti norādījuši, ka minētais apmācību veids būtu nepieciešams, bet līdzšinējie ieviešanas nosacījumi izvirzījuši nosacījumus, kas radījuši salīdzinoši lielu administratīvo slogu, kā arī prasības, kuras nav bijis iespējams īstenot atbilstoši uzņēmējdarbības praksei, piemēram, prasība par 100% visu apmācīto darbinieku nodrošināšanu ar darba vietu noteiktu laiku pēc apmācībām.

Projektu īstenotājiem, bija jānodrošina, ka viens apmācību pakalpojumu sniedzējs vienā apmācību kursā projekta īstenošanas laikā apmāca vismaz trīs saimnieciskās darbības veicēju darbiniekus. Tomēr šis ierobežojums ir traucējis veiksmīgu un efektīvu projekta īstenošanu. Ņemot vērā Latvijas uzņēmumu augsto specializācijas pakāpi vairākās nozarēs ir virkne uzņēmumu, kuri darbojas vienā specifiskā nišā vai izmanto unikālas ražošanas tehnoloģijas un līdz ar to nevarēja piedalīties projektā, jo nevarēja atrast papildus divus komersantus ar līdzīgām apmācību vajadzībām.

Intervijās un diskusijās ar nozaru asociāciju un komersantu pārstāvjiem tika secināts, ka komersanti pozitīvi novērtē izveidoto otrās kārtas ieviešanas modeli, kurā nozaru asociācijas uzņemas projekta administrēšanas funkcijas. Asociācijas pārzina pārstāvošo nozari un savus biedrus, kas būtiski atvieglo nepieciešamo apmācību organizēšanu. Papildus tiek veicināta arī komersantu savstarpējā sadarbība, nodarbināto pieredzes apmaiņa un jaunu sadarbības kontaktu dibināšana. Pozitīvs faktors ir tas, ka asociācijas spēj apzināt nozares kopējās vajadzības un virzīt komersantus mācīties nozares attīstībai neieciešamas un aktuālas tēmas. Modelis palīdz mikro un mazo komersantiem iesaistīties darbinieku kvalifikācijas celšanā, jo ikdienā tiem trūkst administratīvās kapacitātes un zināšanas šādu darbību veikšanai. Tomēr jāatzīmē arī, ka vairākas nozaru asociācijas projektu administrēšanā piesaistīja konsultantus par projektu vadību, noslēdzot ārpalpojuma uzņēmuma līgumus ar projekta vadītāju, kas nesekmēja projektu pārvaldības kapacitātes veidošanos pašā nozares asociācijā.

Tāpat tika secināts, ka šobrīd esošā projektu īstenošanas uzraudzības sistēma ir nepilnīga, kā arī neparedz resursus un uzdevumus finansējuma saņēmējam veikt datu uzskaiti apmācīto darbinieku līmenī, kā arī nav prasības par atgriezeniskās saites nodrošināšanu ar komersantiem par saņemtā atbalsta atbilstību komersanta vajadzībām un tā ietekmi uz komersanta saimniecisko darbību. Līdz ar to nepieciešams pilnveidot rezultatīvo rādītāju uzskaiti, nodrošinot salīdzināmu datu apkopošanu par apmācītām personām, kā arī noteikt finansējuma saņēmēju atbildību atgriezeniskās saites nodrošināšanā. Papildus nepieciešams uzlabot projektu īstenošanas uzraudzību un sadarbību starp finansējuma saņēmējiem, sadarbības iestādi, atbildīgo iestādi, izveidojot trīspusēju sadarbības platformu, kas vismaz reizi sešos mēnešos tiek ar katru fiksējuma saņēmēju un izvērtē sasniegto progresu un aktualizē plānoto apmācību sarakstu.

2.4. Apakšaktivitātes trešās kārtās izvērtējuma secinājumi un priekšlikumi

Trešajā kārtā izvērtējuma periodā apmācībās tika iesaistīti 890 komersanti, apmācīto darbinieku skaits bija 4643, no tiem - 2155 unikālās personas. Vidēji viens darbinieks bijis iesaistīts 2,2 apmācībās. Trešdaļa no iesaistītajiem komersantiem ir jaundibinātie uzņēmumi un vairāk kā 50% no tiem atbilst mikro uzņēmuma statusam. Apmācībās iesaistīto uzņēmumu sadalījumu pa reģioniem skatīt tabulā Nr.4. Apmācīto unikālo darbinieku iedalījums pēc dzimuma redzams tabulā Nr.5. Apmācīto unikālo dalībnieku iedalījums pēc vecuma aplūkojams tabulā Nr.6. Unikālo apmācīto darbinieku iedalījums pēc izglītības līmeņa redzams tabulā Nr.7. Programmā iesaistīto uzņēmumu iedalījums pēc to darbības vietas redzams tabulā Nr.8.

Tabula Nr.4

Apmācībās iesaistīto uzņēmumu sadalījums pa reģioniem

Reģions	Uzņēmumu skaits	% Iedalījums	Apmācīto darbinieku skaits	% Iedalījums
Kurzeme	67	7,6%	108	2,3%
Latgale	37	4,1%	368	7,9%
Vidzeme	96	10,8%	442	9,6%
Zemgale	40	4,5%	52	1,1%
Rīga	650	73,0%	3673	79,1%
KOPĀ	890	100%	4643	100%

Tabula Nr.5

Apmācīto unikālo darbinieku skaita iedalījums pēc dzimuma

Dzimums	Apmācīties unikālie dalībnieki	% no kopējā unikālo apmācīto skaita
Sieviete	1520	70,5%
Vīrietis	635	29,5%
KOPĀ	2155	100,0 %

Tabula Nr.6

Apmācīto unikālo darbinieku skaita iedalījums pēc vecuma

Vecuma grupa	Apmācīties unikālie dalībnieki	% no kopējā unikālo apmācīto skaita
--------------	--------------------------------	-------------------------------------

15-24 gadi	218	10,1%
25-54 gadi	1725	80,0%
55-64 gadi	187	8,7%
≥65 gadi	25	1,2%
KOPĀ	2155	100,0 %

Tabula Nr.7

Unikālo apmācīto darbinieku iedalījums pēc izglītības līmeņa

Izglītība	Skaitis	% no kopējā skaita
Augstākā izglītība	1561	72,4%
Augstāka par vidējo, kas nav augstākā izglītība	165	7,7%
Vidējā un vidējā profesionālā	424	19,7%
Sākumskolas vai pamatskolas	5	0,2%
Kopā	2155	100,0%

Tabula Nr.8

Iesaistīto uzņēmumu iedalījums pēc to darbības vietas

Pilsēta	Uzņēmumu skaits	% no kopējā skaita
Rīga	650	73,0%
Jelgava	34	3,8%
Daugavpils	28	3,1%
Cēsis	25	2,8%
Talsi	23	2,6%
Valmiera	21	2,4%
Ventspils	18	2,0%
Liepāja	11	1,2%
Limbaži	11	1,2%
Saldus	9	1,0%
Madona, Ogre, Sigulda, Aglona, Kuldīga, Preiļi, Aizkraukle, Alūksne, Salacgrīva, Tukums, Rēzekne, Balvi, Dobeles, Gulbene, Jēkabpils, Līvāni	60	Katrā pilsētā mazā kā 1,0%
Kopā	890	100,0%

Trešajā kārtā tiek atbalstītas vispārējās apmācības, kuru ietvaros maziem un mikro komersantiem ir iespēja piedalīties 3 līmeņu (moduļu) apmācībās:

- 1.līmeņa apmācības – Digitālās prasmes un IKT risinājumi produktivitātes celšanai;
- 2.līmeņa apmācības - IKT rīku izmantošana mikro un mazo komersantu konkurētspējai un attīstībai;
- 3.līmeņa apmācības – IKT risinājumu izmantošana biznesa efektivitātes celšanai un eksporta attīstībai.

Visaugstākais apmācīto skaits novērojams 2.līmeņa apmācībās, kas sastāda vairāk kā 76% no kopējā apmācīto darbinieku skaita. Vislielākās izmaksas ir 3.līmeņa apmācībām, kas galvenokārt pamatojams ar to, ka šīs apmācības pēc satura ir komplicētākas un šo tēmu apgūšana aizņem ilgāku laika posmu.

Trešās kārtas ietvaros vidējās apmācību attiecināmās izmaksas uz 1 apmācīto dalībnieku komersantam ir bijušas 103 EUR (1.līmenis), 235 EUR (2.līmenis), 837 EUR (3.līmenis).

Jaunā programmā projekta attiecināmās administratīvās izmaksas noteiktas ar 100% intensitāti un nevar pārsniegt 3000 euro mēnesī. Nepieciešams pielāgot projekta īstenotāja atskaišu veidlapas IKT projektam, kas ir piemērotas projekta specifikai, jo līdz šim visās kārtās veidlapas tika veidotas pēc vienas formas, lai gan īstenotās darbības un rezultatīvie rādītāji ir atšķirīgi.

Šī brīža apmācību modelis pēc komersantu viedokļa tiek vērtēts ļoti pozitīvi, jo mikro un mazajiem komersantiem kapacitāte administrēt ES fondu projektus ir ļoti zemā līmenī. Bieži vien uzņēmumi baidās piedalīties ES fondu projektos lielā birokrātiskā sloga dēļ. Par šī brīža komersantu atsaucību un ieinteresētību apmācību programmā liecina fakts, ka šobrīd vidēji dienā interesi par iespējām iesaistīties apmācību programmā izrāda trīs līdz pieci jauni komersanti. Šis rezultāts lielā mērā sasniegts pateicoties LIKTA aktīvajam darbam komersantu iesaistē.

LIKTA projektu var minēt kā labo piemēru, kurā finansējuma saņēmējs ir izveidojis īpašu projekta informācijas reģistrēšanas un uzkrāšanas tiešsaistes platformu, kurā tiek uzkrāti visi dati par projektā iesaistītajiem komersantiem un apmācītajiem darbiniekiem dažādos griezumos, tostarp šo platformu var izmantot paši apmācāmie, piem., novērtējot apmācību moduļus, kas nodrošina iespēju sekot līdz apmācību kvalitātei. Projektā iegūto pieredzi būtu vēlams izmantot arī citos apmācību projektos, kurus īsteno nozaru asociācijas. Tas dotu iespēju savlaicīgāk novērtēt apmācību projektu gaitu un ātrāk novērtēt sasniegtos rezultātus, jo līdz šim vērtēšanas process ir kļuvis par laikietilpīgu un sarežģītu procesu.

3. Nodarbināto apmācību ieviešanas nosacījumi

Lai sekmētu Nacionālā attīstības plānā 2014.- 2020.gadam, Nacionālās industriālās politikas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam un Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam noteiktā mērķa par inovatīvo komersantu īpatsvaru palielināšanu sasniegšanai 2014.-2020.gada Eiropas Savienības fondu plānošanas periodā, tiek paredzēti ieguldījumi EM pārziņā esošā Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.2.specifiskā atbalsta mērķa „Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos” (turpmāk – 1.2.2. SAM) sekojošos pasākumos:

- Inovāciju motivācijas programma,
- Atbalsts nodarbināto apmācībām;
- Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti.

1.2.2.1. pasākuma „Atbalsts nodarbināto apmācībām” mērķis ir nodrošināt komersantus ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku, kas sekmētu darbaspēka ražīguma pieaugumu un jaunu vai uzlabotu produktu un tehnoloģiju izstrādi un ieviešanu ražošanā.

1.2.2.3. pasākuma „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” mērķis ir sniegt atbalstu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju prasmju pilnveidošanai un risinājumu ieviešanai, netehnoloģisko inovāciju ieviešanas prasmju attīstīšanai, kā arī apmācību nodrošināšanai, lai sekmētu investīciju piesaisti.

Izvērtējot tirgus nepilnības un diskutējot ar nozaru asociācijām, tika identificēts, ka 1.2.2.1. pasākumā „Atbalsts nodarbināto apmācībām” nepieciešams nodrošināt atbalstu nodarbināto prasmju pilnveidošanai, lai sekmētu tehnoloģisko inovāciju ieviešanu un darbaspēka produktivitātes paaugstināšanu. Savukārt 1.2.2.3.pasākumā „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” nepieciešams nodrošināt atbalstu sekojošām nodarbināto apmācībām:

- Atbalsts netehnoloģisko inovāciju ieviešanas prasmju attīstīšanai;
- Atbalsts informācijas un komunikācijas tehnoloģiju prasmju pilnveidošanai un risinājumu ieviešanai;
- Atbalsts nodarbināto apmācību nodrošināšanai, lai sekmētu investīciju piesaisti.

3.1. 1.2.2.1. pasākums „Atbalsts nodarbināto apmācībām”

Atbalsts nodarbināto prasmju pilnveidošanai, lai sekmētu tehnoloģisko inovāciju ieviešanu un darbaspēka produktivitātes paaugstināšanu

Pasākums tiks īstenots kā atvērta projektu iesniegumu atlase. Šī pasākuma ietvaros, tiktu nodrošināts atbalsts apstrādes rūpniecības, IKT un tūrisma nozares komersantu nodarbināto apmācībām, kas saistītas ar ražošanas tehnoloģiskajā procesā nepieciešamo prasmju apguvi, kā piemēram, apmācības par inženierzinātnēm un tehnoloģijām, ražošanu un pārstrādi, fizikālajām zinātnēm, ražošanas inženierzinībām un vadību, telemehāniku un loģistiku (loģistikas apmācības ir saistītas ar ražošanas procesa optimizēšanu, t.i. komersanta iekšējo loģistiku). Vienlaicīgi tiks nodrošināts atbalsts medicīnas un veselības tūrisma pakalpojumu jomā iesaistītiem komersantiem, lai tādās specializācijas jomās, kā zināšanu ietilpīga bioekonomika un biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas nodrošinātu radīto zināšanu pārnesi un jaunu konkurētspējas nišas attīstīšanu. Saskaņā ar Latvijas tūrisma mārketinga stratēģiju 2010. – 2015.gadam, kā arī Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam, medicīnas un veselības tūrisms ir atzīts kā viens no stratēģiskiem tūrisma produktiem ar augstu pievienoto vērtību un tā attīstībai nepieciešams attīstīt kompleksus

piedāvājumus sadarbojoties dažādiem pakalpojumu sniedzējiem, kā arī paaugstināt pakalpojuma kvalitāti un pieejamību. Latvijā ir jāveicina augstas kvalitātes tūrisma produktu attīstība un kvalificēta, tirgus prasībām atbilstoša darbaspēka pieejamības nodrošināšana. Tādēļ tūrisma produktu kvalitātes uzlabošanai jānodrošina tālākapmācības iespējas uzņēmumu vadītājiem un jomā nodarbinātajiem par kvalitātes un ar jaunu nišas produktu vai pakalpojumu izstrādi un ieviešanu saistītiem jautājumiem. Kopējais nepieciešamais finansējums indikatīvi ir 18 milj. euro. Kā projekta iesniedzējs un īstenotājs ir biedrība, kura pārstāv apstrādes rūpniecības nozares, IKT un tūrisma nozares saimnieciskās darbības veicējus.

Piesakot un uzsākot konkrēta apmācību kursa īstenošanu, komersantiem (un citiem saimnieciskās darbības veicējiem), kuru darbinieki tiks iesaistīti apmācībās, jāiesniedz finansējuma saņēmējam rakstisks pieteikums apmācībām, kurā tiek norādīts apmācību vajadzība, nepieciešamo apmācību saistība ar plānotajiem inovācijas pasākumiem (jaunu vai būtiski uzlabotu produktu vai pakalpojumu ieviešana jaunu ražošanas tehnoloģiju un metožu ieviešana, darba efektivitātes vai energoefektivitātes uzlabošana) komersantā. Vienlaikus komersantiem jānorāda arī kāda no specializācijas jomām, kuru ietvaros ir nepieciešamas konkrētās apmācības. Finansējuma saņēmējs izvērtē pieteikto apmācību atbilstību apstiprinātajiem projektu iesniegumam un programmas nosacījumiem, kā arī nodrošina, ka pieteikumu un to apkopojums ir pieejami sadarbības iestādei un atbildīgajai iestādei, veicot projekta īstenošanas uzraudzību.

Papildus tam, projektu iesniedzot, projekta iesniedzējam ir jāizvērtē profesionālās izglītības iestāžu, augstskolu un zinātnisko institūciju iespējas piedāvāt nozarei nepieciešamās apmācības. Lai nodrošinātu kvalitatīvu izvērtējumu veikšanu, pirms projektu iesniegšanas atbildīgā iestāde, kopīgi ar sadarbības iestādi organizēs semināru, uz kuru tiks aicināti arī profesionālās izglītības iestāžu, augstskolu un zinātnisko institūciju pārstāvji, lai informētu par piedāvātajām apmācību iespējām.

Lai nodrošinātu efektīvu kontroli pār apmācību tēmu atbilstību pasākuma mērķiem, kā arī, lai laicīgi novērtētu pasākuma ieviešanas efektivitāti un atbalsta ietekmi uz izvirzīto mērķu sasniegšanu, ir paredzētas regulāras (reizi pusgadā) trīspusējas tikšanās (atbildīgā iestāde, sadarbības iestāde un finansējuma saņēmējs). Tikšanos laikā tiks pārrunāti ar projekta īstenošanu saistītie jautājumi, tai skaitā tiks sekots līdzi, lai apmācības sniegtu praktiskus uzlabojumus darbaspēka produktivitātes vai komersanta inovācijas kapacitātes paaugstināšanā pārskatāmā periodā, izvairoties no teorētisku un vispārīgu apmācību īstenošanas.

Atbalsta nodarbināto prasmju pilnveidošanai, lai sekmētu tehnoloģisko inovāciju ieviešanu un darbaspēka produktivitātes paaugstināšanu nosacījumi

Finansējuma saņēmējs	Projekta iesniedzējs un īstenotājs ir biedrība, kura pārstāv nozaru saimnieciskās darbības veicējus
Gala atbalsta saņēmēji	Komersanti apstrādes rūpniecības nozarē, IKT nozarē un medicīnas un veselības tūrisma pakalpojumu jomā
Finansējums	<p>Maksimālais finansējums vienam projektam – 0,5 milj.EUR, ar iespēju palielināt līdz 1,0 milj. EUR</p> <p>Maksimālā atbalsta intensitāte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sīkie (mikro) un mazie komersanti - 70% • vidējie komersanti – 60% • lielie komersanti – 50% • lielie komersanti, ja to pēdējā pārskata gada peļņa pēc nodokļiem ir lielāka par 5 milj. euro - 30% • projekta administrēšanai – 100%.

Atbalstāmās darbības	<ul style="list-style-type: none"> • nodarbināto apmācības tehnoloģisko inovāciju, rūpnieciskā dizaina, datorzinātņu un kvalitātes nodrošināšanas un vadības prasmju apguvei • apmācībām mātes kompānijā un pie iekārtu ražotāja • projekta administrēšana • apmācības medicīnas un veselības tūrisma pakalpojumu sniegšanai
Attiecināmās izmaksas	<ul style="list-style-type: none"> • apmācību izmaksas (pasniedzēju atlīdzība, mācību materiāli, telpas utml.); • neparedzētie izdevumi, kurus var izmantot šo noteikumu nepārsniedzot 5% no projekta attiecināmajām izmaksām; • projekta administratīvās izmaksas – nevar pārsniegt 3000 euro mēnesī.

3.2. 1.2.2.3. pasākums „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti”

Pasākums tiks īstenots kā ierobežota projektu iesniegumu atlase. Kopējais pasākuma finansējums ir plānots 6,9 milj. euro.

Atbalsts informācijas un komunikācijas tehnoloģiju prasmju pilnveidošanai un risinājumu ieviešanai

Prasmes izmantot digitālās tehnoloģijas un risinājumus kļūst par arvien nozīmīgāku faktoru pievienotās vērtības radīšanai dažādās nozarēs, cita starpā veicinot jaunu biznesa modeļu ieviešanu, kas ir priekšnosacījums arī produktivitātes palielināšanai un inovācijas attīstībai uzņēmuma iekšienē. Prasmes izmantot IKT un digitālo tehnoloģiju rīkus un risinājumus sniedz ieguldījumu gan uzņēmumu iekšējās komunikācijas uzlabošanai un iekšējo procesu optimizācijai, gan uzņēmumu ārējai un savstarpējai komunikācijai (B2B), t.sk. sekmīgākai iesaistei ražošanas un piegāžu ķēdēs. Prasmes izmantot digitālos risinājumus palīdz uzlabot komunikāciju ne vien ar esošajiem patērētājiem (B2C), bet piesaistīt jaunus klientus, t.sk. eksporta tirgos.

Eiropas Komisijas paziņojumā Digitālais Vienotais tirgus Eiropai (COM (2015) 192)¹⁰ uzsvērts, ka pieprasījums pēc digitāli apmācītiem nodarbinātajiem katru gadu ES pieaug par 4%. Vienlaikus Paziņojumā norādīts, ka tikai 59% no visiem ES iedzīvotājiem ir digitālās pamatzināšanas (Latvijā – 57%). Statistika liecina, ka tikai 7% no ES MVU ir iesaistīti pārrobežu tirdzniecībā, savukārt tikai 15% no visiem ES MVU (Latvijā – 6,9%) nodarbojas ar tirdzniecību internetā (lielie uzņēmumi – 35%). Tajā pašā laikā, piemēram, tikai 10% no Latvijas uzņēmumiem (ES vidēji – 31%) izmanto ERP (uzņēmuma resursu plānošanas) programmatūru, lai iekšēji dalītos ar informāciju dažādu organizatorisko vienību vidū (piemēram, grāmatvedība, plānošana, ražošana un tirgvedība)¹¹. Arī Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam kā vienu no rīcības virzieniem izvirzīts iedzīvotāju un uzņēmēju e-prasmju attīstība, kas nosaka uzdevumu veicināt mikrouzņēmumu un MVU prasmju un zināšanu sekmēšanu IKT jomā, īpašu uzmanību pievēršot apmācībām par jaunākajām IKT tehnoloģijām un to izmantošanas iespējām uzņēmuma darbības procesu pilnveidošanā. Vienlaikus 2013.gadā vairākas ministrijas, IKT organizācijas un NVO pārstāvji parakstīja „E-prasmju memorandu” par sadarbību digitālo un IKT prasmju attīstības veicināšanai Latvijā, cita starpā apņēmoties uzlabot rīcības IKT prasmju attīstībā, atbilstoši pieprasījumam darba tirgū.

Ņemot vērā Apakšaktivitātes trešās kārtas veiksmīgo norisi, kuras ietvaros tiek nodrošinātas apmācības mikro un mazajiem komersantiem un to, ka IKT joma ir definēta kā viena no horizontālajām RIS3 jomām, ir nepieciešams paredzēt atbalstu mikro un mazo

¹⁰ http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/docs/dsm-swd_en.pdf (16.lpp.)

¹¹ http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/docs/factsheets/latvia_lv.pdf#factsheets

komersantu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju prasmju pilnveidošanai un risinājumu ieviešanai. Minēto pasākumu 2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoja Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju asociācija (LIKTA), kas ir lielākā savas nozares saimnieciskās darbības veicēju apvienojošā asociācija, kura ir pierādījusi sevi kā uzticamu partneri konkrēto apmācību nodrošināšanā. Tādējādi projekta īstenošanu nodrošinās LIKTA par kopējo indikatīvo finansējuma apjomu – 2 milj. euro. Finansējumu plānots izsludināt vienā kārtā.

Atbalsta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju prasmju pilnveidošanai un risinājumu ieviešanai nosacījumi

Aktivitātes mērķis	Paaugstināt sīko (mikro) un mazo komersantu darbinieku kvalifikāciju un prasmes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā.
Finansējuma saņēmējs	Projekta iesniedzējs un īstenotājs ir biedrība „Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija” (LIKTA).
Gala atbalsta saņēmēji	Sīkie (mikro) un mazie komersanti.
Finansējums	Aktivitātes ietvaros pieejamais finansējums – 2,0 milj. EUR Maksimālā atbalsta intensitāte - 70%; Projekta administrēšanai – 100%.
Atbalstāmās darbības	<ul style="list-style-type: none"> • IKT prasmju, ražošanas procesu un pakalpojumu sniegšanas digitalizācijas, darba vides un uzņēmumu iekšējo procesu optimizācijas, izmantojot IKT risinājumus, iespēju audits; • Digitālizācijas eksperta (<i>Chief Digital Officer</i>) pakalpojumi uzņēmumiem ar nolūku sniegt atbalstu uzņēmumu digitālo stratēģiju izstrādei, uzņēmuma iekšējo procesu digitalizācijai un jaunu biznesa modeļu attīstīšanai, t.sk. digitālo rīku un lietotņu izmantošanas iespēju paplašināšanai uzņēmumam (marketingam, klientu piesaistei, finanšu plūsmu kontrolei u.c.) • Sīko (mikro) un mazo komersantu apmācības informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā, palielinot īpatsvaru apmācībā, kas vērstas uz ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas, pārvaldības un tirgvedības procesu optimizācijas ieviešanu komersantos (piemēram, interneta iespējas uzņēmējdarbības atbalstam un attīstībai, e-komercija, tehniskie risinājumi pārdošanai interneta vidē, u.c.); • projekta administrēšana.
Attiecināmās izmaksas	<ul style="list-style-type: none"> • Apmācību izmaksas (pasniedzēju atlīdzība, mācību materiāli, telpas utml.); • Neparedzētie izdevumi, kurus var izmantot šo noteikumu nepārsniedzot 5% no projekta attiecināmajām izmaksām; • Projekta administratīvās izmaksas

Atbalsts netehnoloģisko inovāciju ieviešanas prasmju attīstīšanai

Prasmju pilnveidošana netehnoloģisko inovāciju ieviešanai ir nozīmīga visās uz ārējo pieprasījumu orientētās nozarēs un pielietotās metodes (piemēram, Lean, ISO, Six Sigma, Kaizen, ierobežojumu teoriju (TOC)) nav izteikta nozaru specifika un tās var apgūt dažādu nozaru nodarbinātie kopīgi. Līdz ar to piedāvājam minētās apmācības nodalīt atsevišķā aktivitātē, kuras koordinē un īsteno viens finansējuma saņēmējs.

Atbalsta netehnoloģisko inovāciju ieviešanas prasmju attīstīšanai nosacījumi

Aktivitātes mērķis	Paaugstināt sīko (mikro), mazo, vidējo un lielo komersantu darbinieku kvalifikāciju un prasmes netehnoloģisko inovāciju par uzņēmumu darbības efektivitātes uzlabošanas metodēm
Finansējuma saņēmējs	Projekta iesniedzējs un īstenotājs ir biedrība, kura pārstāv nozaru saimnieciskās darbības veicējus
Gala atbalsta saņēmēji	Komersanti
Finansējums	Aktivitātes ietvaros pieejamais finansējums – 2,0 milj. EUR Maksimālā atbalsta intensitāte: <ul style="list-style-type: none"> • sīkie (mikro), mazie un vidējie komersanti - 50% • lieli komersanti – 40% • lieli komersanti, ja to pēdējā pārskata gada peļņa pēc nodokļiem ir lielāka par 5 milj. euro - 30% • projekta administrēšana – 100%.
Atbalstāmās darbības	<ul style="list-style-type: none"> • vispārīgo nodarbināto apmācību organizēšana, kurās katra apmācību kursa ietvaros minimālais dalībnieku skaits ir 5 nodarbinātie, šādās jomās: <ul style="list-style-type: none"> • efektīvākas uzņēmuma vai ražošanas procesa organizatoriskās un kvalitātes vadības metodes; • inovācijas (jaunu produktu izstrādes) procesa uzņēmumā īstenošanas un pārvaldības metodes; • tirgvedība, mārketinga un loģistika. • projekta administrēšana.
Attiecināmās izmaksas	<ul style="list-style-type: none"> • apmācību izmaksas (pasniedzēju atlīdzība, mācību materiāli, telpas utml.); • neparedzētie izdevumi, kurus var izmantot šo noteikumu nepārsniedzot 5% no projekta attiecināmajām izmaksām; • projekta administratīvās izmaksas

Atbalsts nodarbināto apmācību nodrošināšana, lai sekmētu investoru piesaisti

Latvija 2015.gadā ir parādījusi sevi kā 23.labāko valsti pasaulē (starp 189 pasaules valstīm), kurā ir labvēlīga vide uzņēmējdarbībai¹², taču ir nepieciešams ieguldīt aizvien vairāk resursu, lai investoriem radītu interesi tieši par Latviju, izceļot tās konkurētspējīgās priekšrocības, tos tiešā veidā uzrunājot, un izrādītas intereses gadījumā, nodrošinot visu nepieciešamo pakalpojumu klāstu. Latvijā šo procesu jau vēsturiski nodrošina LIAA, kura veido kopējo valsts piedāvājumu, kas atbilstu katra ārvalstu investora specifiskajām vajadzībām, lai interese par Latviju rezultētos pozitīvā lēmumā par investīciju projekta īstenošanu tieši Latvijā.

Ņemot vērā jau līdz šim identificētos iemeslus ārvalstu investoru lēmumam savas ražotnes izvietot citviet nevis Latvijā, piedāvājam īstenot papildu atbalsta aktivitāti, lai nodrošinātu iespēju piesaistīt un ātri sagatavot investoriem nepieciešamās kvalifikācijas darbiniekus. Ņemot vērā gan uzkrāto pieredzi, gan to, lai pasākums nepalielinātu birokrātisko slogu uz komersantiem, kā finansējuma saņēmējs tiek plānota LIAA. Aģentūra nodrošinās

¹² Informācija no Pasaules Bankas ziņojuma "Doing Business 2015", pieejams šeit:

<http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf>, skatīts – 12.04.2015.

apmācību procesa vadību investoru vajadzībām. Kopējais nepieciešamais finansējums indikatīvi ir 2,9 milj. euro.

Atbalsta nodarbināto apmācību nodrošināšana, lai sekmētu investoru piesaisti nosacījumi

Aktivitātes mērķis	Veicināt investoru piesaisti, paaugstinot komersantu darbinieku kvalifikāciju un prasmes nepieciešamajās apmācību jomās
Finansējuma saņēmējs	LIAA
Gala atbalsta saņēmēji	Vidējie un lieli komersanti, kas atbilst investoru prasībām: <ul style="list-style-type: none"> • uz projekta iesniegšanas brīdi uzņēmums Latvijā reģistrēts ne senāk kā pirms 12 mēnešiem; • investora kopējais apgrozījums grupā pēdējā noslēgtā pārskata gadā ir pārsniedzis 50 miljonus euro; • tiks radītas vismaz 50 jaunas darbavietas vai tiks veikti ieguldījumi pamatlīdzekļos vismaz 3 miljons euro.
Finansējums	Maksimālā atbalsta intensitāte: <ul style="list-style-type: none"> • vidējie komersanti - 35% • lieli komersanti - 30% • projekta administrēšanai – 100%.
Atbalstāmās darbības	<ul style="list-style-type: none"> • nodarbināto apmācību organizēšana; • apmācībām mātes kompānijā un pie iekārtu ražotāja; • projekta administrēšana.
Attiecināmās izmaksas	<ul style="list-style-type: none"> • apmācību izmaksas (pasniedzēju atlīdzība, mācību materiāli, telpas utml.); • neparedzētie izdevumi, kurus var izmantot šo noteikumu nepārsniedzot 5% no projekta attiecināmajām izmaksām;

Ieviešanas modelis

Izvērtējot esošo pieredzi, tiek piedāvāts 1.2.2.1.pasākuma “Atbalsts nodarbināto apmācībām” ieviešanas modeli veidot izmantojot programmas otrās kārtas ieviešanas pamatprincipus, kurā atklātā konkursā tiek atlasīti starpnieki - finansējuma saņēmēji, kas ir darba devēju apvienības – asociācijas, bet gala atbalsta saņēmēji ir komersanti, kuru darbiniekiem finansējuma saņēmējs nodrošina apmācības.

Savukārt 1.2.2.3.pasākuma „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” ieviešanas modeli tiek piedāvāts veidot izmantojot programmas trešās kārtas ieviešanas pamatprincipus, kurā ierobežotā konkursā tiek atlasīti starpnieki - finansējuma saņēmēji, kas ir darba devēju apvienības – asociācijas, bet gala atbalsta saņēmēji ir komersanti, kuru darbiniekiem finansējuma saņēmējs nodrošina apmācības.

Projektu īstenošanas uzraudzības uzlabošanai nepieciešams ieviest sistemātisku sadarbības platformu starp projektu īstenotājiem, atbildīgo iestādi (EM) un sadarbības iestādi (CFLA), lai nodrošinātu atļauto apmācību tēmu atbilstību komersantu un nozares attīstības vajadzībām un sekotu līdzu rezultatīvo rādītāju izpildei un izstrādātu priekšlikumus programmas ieviešanas nosacījumu pilnveidošanai, ja nepieciešams. Papildus tam, lai nodrošinātu apmācību atbilstību reģionu darba tirgus specifikai, nozaru asociācijas iesaistīs arī plānošanas reģionus apmācību vajadzību apzināšanā.

Vienlaikus, lai uzlabotu uzraudzību un finansējuma piešķiršanu atbilstoši sasniegtajiem rezultatīvajiem rādītājiem, nepieciešams katras aktivitātes īstenošanu sadalīt divos posmos. Pirmā posma īstenošanu paredzot līdz 2018.gada 31.decembrim. Savukārt otrā posma

finansējums tiek piešķirts, organizējot jaunu atlasē kartu vai arī izvērtējot pirmās kartas norisi, sasniegtos rādītājus, finanšu apguvi un apmācību tēmu aktualitāti, tiek pagarināts esošais līgums.

4. SAM ietekmes novērtēšanai nepieciešamo datu noteikšana iekļaušanai MK noteikumos par SAM īstenošanu

Sasniedzamais rezultāta rādītājs Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” SAM 1.2.2. „Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos” noteikts inovatīvo komersantu īpatsvars (40% 2023.gadā). Šo statistiku reizi trijos gados atspoguļo CSP Inovāciju apsekojuma rezultāti (sk. tabulu Nr.9).

Tabula Nr. 3

ERAF specifiskie rezultatīvie rādītāji SAM 1.2.2.

ID	Rādītājs	Mērvienība	Sākotnējā vērtība (2012. gadā)	Plānotā vērtība (2023. gadā)	Datu avots	Ziņošanas biežums
r.1.2.2.a	Inovatīvo komersantu īpatsvars	%	29,9 (2010)	40	CSP Inovāciju apsekojuma rezultāti	Reizi trīs gados

Pamatojoties uz Apakšaktivitātes ieviešanas rezultātīvajiem rādītājiem, līdz 2023.gada 31.decembrim, atbilstoši DPP “Izaugsme un nodarbinātība” noteiktajam, 1.2.2.1. pasākumam „Atbalsts nodarbināto apmācībām” un 1.2.2.3.pasākumam „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” tiek noteikti sekojoši iznākuma rādītāji, kas sasniedzami līdz 2023.gada 31.decembrim:

- Atbalstīto komersantu skaits -1300;
- Atbalstīto komersantu skaits, kas saņem grantus -1300;
- Personu skaits, kuras saņem nefinansiālu atbalstu – 24320

Papildus tam noteikts, ka apmācības tiks nodrošinātas 24320 nodarbinātajiem. Plānotais iznākuma rādītājs 1.2.2.1. pasākumam un 1.2.2.3.pasākumam līdz 2018.gada 31.decembrim noteikts 480 atbalstīti komersanti un 9120 nodarbinātie. Papildus, lai veicinātu abu pasākumu ietekmi uz politikas plānošanas dokumentos noteikto, inovācijas mērķu sasniegšanu un izvērtētu veikto ieguldījumu atbilstību viedās specializācijas stratēģijai, pasākumiem tiek noteikts arī specifiskais ietekmes rādītājs - komersantu skaits, kuru darbinieki piedalījušies apmācībās un komersanti, kas sekmīgi ieviesuši saimnieciskajā darbībā inovācijas. SAM specifiskais rezultatīvais rādītājs paredz, ka līdz 2023.gadam inovatīvo uzņēmumu īpatsvaram jāpieaug par 10%. Tā pat jāņem vērā, ka nodarbināto apmācības veido nelielu daļu no komersanta darbībām sekmīgai inovācijas ieviešanai un to, ka var būt virkne citu šķēršļu inovācijas ieviešanai, piemēram finanšu resursi, tehnoloģiskie riski u.c. Līdz ar to finansējuma saņēmējs varētu saņemt papildu punktus iesnieguma kvalitātes novērtējumā, ja ir izvērtējis nozares komersantiem (un citiem saimnieciskās darbības veicējiem) nepieciešamās apmācības, kas saistītas ar pētniecības un attīstības darbiem un inovāciju ieviešanu komersantos (un citos saimnieciskās darbības veicējos).

Lai būtu iespējams izvērtēt 1.2.2.1. pasākuma un 1.2.2.3.pasākuma ietvaros sniegto apmācību atbilstību atbalstāmajām tēmām un viedās specializācijas jomām, nepieciešams analizēt komersantu apmācību vajadzības un sniegto apmācību izmaksu efektivitāti. Finansējuma saņēmējam dati jāapkopo un jāiesniedz CFLA, kura savukārt uzkrāj VIS sekojošus papildu rādītājus par katru apmācīto darbinieku, un atbalstīto komersantu:

- Komersants, kurā nodarbināts apmācībās piedalījies darbinieks (komersanta pamatdarbības veids)
- Darbinieka identifikators (vārds, uzvārds un personas kods);
- Izglītības līmenis;
- Atalgojums;
- Informācija par saņemtajām apmācībām (nosaukums, apmācību laiks, apmācību sniedzējs, apmācību izmaksas).

Lai datus varētu izmantot Viedās specializācijas stratēģijas investīciju programmu monitoringa ietvaros to uzkrāšanā jānodrošina, ka dati tiek apkopoti viedās specializācijas jomu (OECD zinātņu nozaru un apakšnozaru griezumā) un tautsaimniecības nozaru griezumā, kas ļaus analizēt katras investīciju programmas ietekmi uz specializācijas jomu un tautsaimniecības nozaru attīstību.

Papildus, lai novērtētu sniegto apmācību kvalitāti un nodarbināto apmierinātību ar saņemtajām apmācībām, finansējuma saņēmējs nodrošina, ka apmācību dalībnieki sniedz apmācību novērtējumu saņemot apmācību novērtēšanas anketas.

Savukārt, lai novērtētu veikto ieguldījumu ietekmi uz atbalstīto komersantu saimniecisko darbību nepieciešams uzkrāt sekojošu informāciju par komersantiem, kas saņēmuši atbalstu:

- Nodarbināto skaits;
- Neto apgrozījums;
- Produkcijas ražošanas izmaksas;
- Pārskata gada peļņa vai zaudējumi;
- Nodarbināto kopējie ienākumi;
- Ilgtermiņa ieguldījumi;
- Ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi;
- Pamatdarbības veids (NACE 2. red.);
- Reģionālā piederība;
- Dibināšanas gads;

Šos datus iespējams iegūt no Uzņēmuma reģistra, Valsts ieņēmumu dienesta vai citiem datu turētājiem (Lursoft, Firmas.lv) par katru atbalsta sniegšanas perioda gadu sākot ar diviem gadiem pirms atbalsta saņemšanas un divus gadus pēc atbalsta saņemšanas. Datus nepieciešams izmantot, lai salīdzinātu izmaiņas atbalsta saņēmēja saimnieciskās darbības rādītājos pēc projektu rezultātu ieviešanas saimnieciskajā darbībā ar periodu pirms atbalsta saņemšanas un, lai novērtētu veikto ieguldījumu ietekmi uz izmaiņām.

Jāatzīmē, ka vērtējumu par 1.2.2.1. pasākuma un 1.2.2.3.pasākuma ietvaros īstenoto apmācību atbilstību pasākuma mērķim var vērtēt vairākās dimensijās:

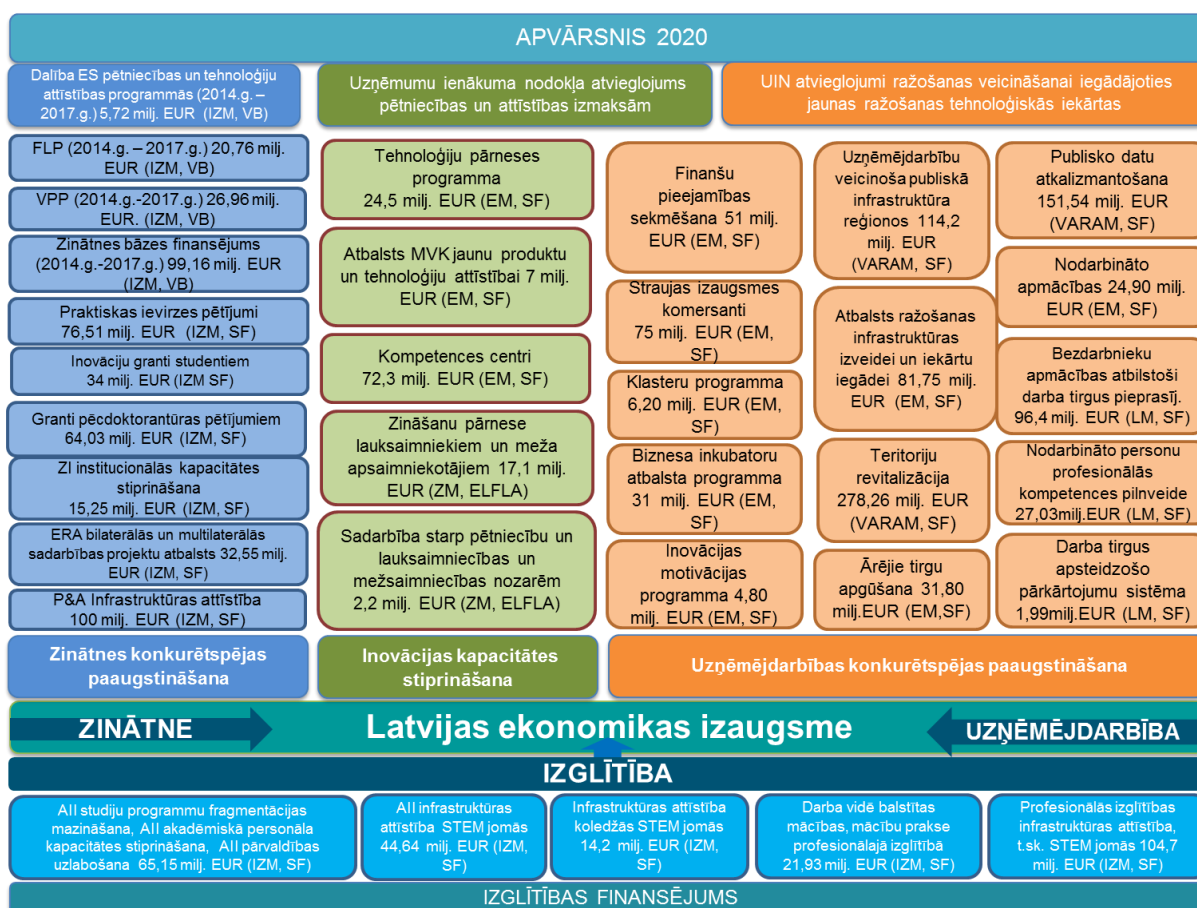
Inovāciju dimensija – vai apmācības ir saistītas ar pētniecības un attīstības darbiem un inovāciju ieviešanu komersantos (un citos saimnieciskās darbības veicējos);

Saimnieciskās darbības dimensija – vai apmācības ir veicinājušas komersantu (un citu saimnieciskās darbības veicēju) rādītāju uzlabošanos (piemēram, apgrozījums u.c. rādītāji). Šie rādītāji ir pieejami no Uzņēmuma reģistra, Valsts ieņēmumu dienesta vai citiem datu turētājiem (Lursoft, Firmas.lv). Vienlaikus ir jānosaka kontrolgrupa (pēc iespējas identiska komersantu (un citu saimnieciskās darbības veicēju) izlase, kas ir līdzīga pēc nozares, izmēra, vecuma, reģiona u.c.), lai mērītu, vai sniegtais atbalsts ir veicinājis straujāku izaugsmi nekā kontrolgrupai.

Nodarbināto dimensija – vai apmācības ir veicinājušas konkrēto apmācīto nodarbināto stāvokļa uzlabošanos, piemēram, algas pieaugumu.

5. Pasākuma sinerģija ar citām ES fondu ietvaros finansētajām aktivitātēm

Viedās specializācijas stratēģijas ietvaros plānotie un īstenotie instrumenti izaugsmes atbalstam ietver gan valsts budžeta, gan ārvalsts finanšu instrumentus, kā arī nodokļu atvieglojumus. Attēlā Nr.3 atspoguļots instrumentu kartējums klasificējot instrumentus pēc to ieguldījuma: 1) zinātnes konkurētspējas paaugstināšanā, 2) inovācijas kapacitātes stiprināšanā un 3) uzņēmējdarbības konkurētspējas paaugstināšanā.

Attēls Nr.3 – atbalsta instrumentu kartējums

1.2.2.1. pasākums „Atbalsts nodarbināto apmācībām” un 1.2.2.3.pasākums „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” atbilst viedās specializācijas stratēģijas noteiktajai piektajai prioritātei „Moderna un nākotnes darba tirgus prasībām atbilstoša izglītības sistēma, kas veicina tautsaimniecības transformāciju un VSS prioritāšu īstenošanai nepieciešamo kompetenču, uzņēmējspējas un radošuma attīstību visos izglītības līmeņos” un paredz atbalstu nodarbināto tālāk izglītībai, lai pilnveidotu to prasmes, kas nepieciešama komersantu to konkurētspējas priekšrocību saglabāšanai vai attīstīšanai.

1.2.2.1. pasākums „Atbalsts nodarbināto apmācībām” un 1.2.2.3.pasākums „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” veidos sinerģiju ar sekojošiem viedās specializācijas stratēģijas atbalsta instrumentiem:

- SAM 1.2.1.3. pasākuma „Inovāciju vaučeri MVK” un SAM 1.2.1.1. pasākuma “Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros” un 1.2.2.3. pasākuma ietvaros nodarbinātajiem apgūstot jaunas prasmes un inovācijas pārvaldības metodes, var tikt identificētas jaunas izaugsmes iespējas

vai tehnoloģiskās problēmas, kuru risināšanai atbalstu nepieciešamo pētniecības darbus veikšanai komersanti varēs saņemt minētajos SAM 1.2.1. atbalsta pasākumos.

Vienlaicīgi izstrādājot un īstenojot 1.2.2.1. pasākumu „Atbalsts nodarbināto apmācībām” un 1.2.2.3.pasākumu „Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti”, lai nodrošinātu, ka atbalsts projektu līmenī netiek piešķirts vienām un tām pašām izmaksām, nepieciešams nodrošināt demarkāciju ar sekojošiem atbalsta instrumentiem:

- 7.1.1.specifiskais atbalsta mērķis „Paaugstināt bezdarbnieku kvalifikāciju un prasmes atbilstoši darba tirgus pieprasījumam”. Specifiskā atbalsta mērķa ietvaros plānots atbalsts profesionālai apmācībai, pārkvalifikācijai, kvalifikācijas paaugstināšanai un apmācībām pie darba devēja, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumus, u.c. pasākumus, kas ietver darba tirgum nepieciešamo pamatprasmju un iemaņu apguvi bezdarbniekiem, personām ar invaliditāti un citiem mērķa grupu bezdarbniekiem.
- 7.2.1.1. pasākums “Aktīvās darba tirgus politikas pasākumu īstenošana jauniešu bezdarbnieku nodarbinātības veicināšanai”. Pasākuma ietvaros ir plānots sniegt atbalstu jauniešiem bezdarbniekiem vecumā no 15 - 29 gadiem (ieskaitot), iesaistot tos profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmu apgūvē, kur arī kā programmas sastāvdaļa ir plānotas prakses, pirmā darba pieredze jauniešiem, darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā un darbnīcas jauniešiem, kas vērsti uz jauniešu bezdarbnieku integrēšanu darba tirgū.
- 8.5.1.specifiskais atbalsta mērķis „Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā”. Specifiskā atbalsta mērķa ietvaros plānots īstenot programmu, kas būs saistīta ar darba vidē balstītu apmācību nodrošināšanu, kur profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem būs iespējams apgūt praksi pie darba devējiem.
- 8.4.1.specifiskais atbalsta mērķis „Atbalsts nodarbināto iedzīvotāju profesionālās kompetences pilnveidei un neformālās izglītības programmu apguvei, t.sk., darba vajadzībām nepieciešamo e-prasmju apguvei, kā arī karjeras konsultēšanas pakalpojumiem”. Specifiskā atbalsta mērķa ietvaros plānots atbalsts profesionālās tālākizglītības programmu apguvei profesionālās kvalifikācijas ieguvei, pilnveidei vai pārkvalifikācijai, kā arī profesionālās pilnveides un neformālās izglītības programmu apguvei (saziņa latviešu valodā, saziņa svešvalodās, matemātiskā kompetence un pamatkompetence dabaszinībās un tehnoloģijās, digitālā kompetence, mācīšanās kompetence, sociālā un pilsoniskā kompetence, pašiniciatīva un uzņēmējdarbība, kultūras izpratne un izpausme, t.sk., profesionālajai darbībai nepieciešamās e-kompetences apguvei). Lai novērstu situāciju, kad pastāv risks par vienu un to pašu izmaksu segšanu no ES fondu finansējuma, gan 1.2.2.1., 1.2.2.3., gan 8.4.1. pasākumu regulējošajos Ministru kabineta noteikumos tiks iestrādāta norma par izmaksu neapvienošanu ar citu ES fondu atbalsta pasākumu.
- 1.2.1.4. pasākuma „Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā” ietvaros tiks sniegts atbalsts komersantiem iekārtu iegādei jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā, kā arī lai apmācītu savus darbiniekus darbam ar jaunajām iekārtām.

Lai gan augstāk minētās programmas ir līdzīgas, jo pēc satura tiek sniegtas apmācības, programmas atšķirsies ar mērķa grupām, kurām apmācības tiks nodrošinātas, piem., LM programmās kā mērķa grupa ir paredzēti bezdarbnieki, bet IZM programmā galvenokārt izglītības iestāžu audzēkņi.

Tomēr SAM 8.4.1. „Atbalsts nodarbināto iedzīvotāju profesionālās kompetences pilnveidei un neformālās izglītības programmu apguvei, t.sk., darba vajadzībām nepieciešamo e-prasmju apguvei, kā arī karjeras konsultēšanas pakalpojumiem” ietvaros plānots sniegt

atbalstu arī nodarbinātām personām, bet, lai nodrošinātu programmu demarkāciju, pasākumi būs vēsti uz apmācībām pēc pašu nodarbināto iniciatīvas, bet 1.2.2.1. pasākumā „Atbalsts nodarbināto apmācībām” atbalsts tiks sniegts nodarbināto apmācībām pēc komersantu pieprasījuma noteiktās tautsaimniecības nozarēs.